

ЗАГАЛЬНОСОЦІАЛЬНІ ФУНКЦІЇ ПРАВА (ІНФОРМАЦІЙНА, ОРІЕНТАЦІЙНА, ВИХОВНА) В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

„Функція права – це такий напрям його впливу на суспільні відносини, необхідність у здійсненні якого породжує необхідність існування права як соціального явища. Вона виражає найбільш суттєві, головні риси права, витікає з самої його природи і направлена на здійснення особливої ролі, яка стоїть перед правом як соціальним явищем” [1, с.26-27].

„Функції права поділяються на дві основні групи: загальносоціальні й спеціальні. Загальносоціальні розрізняють переважно за сферами впливу на суспільні відносини. До них належать такі функції, як політична, економічна, соціальна, ідеологічна тощо. До спеціальних функцій, тобто власне правових (юридичних), належать насамперед регулятивна та охоронна функції, установча та інформаційна. Ці функції розрізняють за характером (способами, засобами) впливу права на суспільні відносини” [2, с.313].

Загальносоціальні функції права широко досліджуються у наукових колах. Скакун О.Ф. до загальносоціальних функцій права відносить: інформаційну, орієнтаційну, виховну. Олійник А.Ю. доповнює зазначений перелік гуманістичною, організаторсько-управлінською, оцінно-орієнтувальною та гносеологічною (пізнавальною), називаючи виховну – ідеологічно-виховною, а інформаційну – комунікативною. Російський дослідник Силоков В.Н. розширює загальносоціальні функції права, включивши культурно-історичну та функцію соціального контролю. При цьому науковець вбачає за доцільне розглядати як одну функцію інформаційно-орієнтувальну, а також підтримує думку інших науковців про існування виховної функції права. Радько Т.Н. у своїх дослідженнях поділяє соціальні функції права на основні та неосновні. До основних соціальних функцій права відносить: економічну, політичну та виховну, а до неосновних: інформаційну, екологічну та соціальну.

У системі загальносоціальних функцій права в сучасній Україні інформаційна, орієнтаційна та виховна функції займають дуже важливе місце. На думку Олійника А.Ю., за допомогою інформаційної (комунікативної) функції права „право інформує людей про волю законодавця” [3, с.77]. „Дійсно, право вбирає в себе, а потім видає величезну інформацію про найрізноманітніші явища суспільного життя, оскільки в ньому міститься велика кількість наукових дефініцій, юридичних формул, історичних та життєвих свідчень, політичних і правових оцінок, правових рекомендацій, заборон, дозволів і т.п. Завдяки знайомству з правовими актами багато людей знайомляться зі структурою органів влади та управління, нерідко дізнаються, що є істинним, а що хибним, що правомірно, а що заборонено, як можна і як не можна діяти, які наслідки настануть у результаті здійснення того чи іншого вчинку. Право – це один із найважливіших засобів соціальної інформації, який використовує держава, доводячи певні відомості до всіх суб'єктів права.

Накінець, правова інформація – це владна інформація, через неї виражається (і відповідно формується) відповідний світогляд. Інформаційну функцію у відомій мірі може вважатися підфункцією, елементом ідеологічної (виховної) функції. Інформаційна здатність права – це один із суттєвих фактів, який дозволяє віднести його до елементів духовної культури суспільства. Зрозуміло, право в першу чергу виникає не як інформатор, а як регулятор суспільних відносин. У держави та суспільства достатньо каналів, через які здійснюється інформування суб'єктів права. Але, виникнувши як регулятор суспільних відносин, право одночасно починає виконувати роль інформатора їх суб'єктів. Законодавець, концентруючи певну життєву інформацію, через правові приписи доводить її до учасників суспільних відносин, які регулюються. Таким чином, не маючи першопочаткового призначення виконувати інформаційну функцію, право об'єктивно, поряд зі своїми чисто юридичними завданнями, набуває також інформаційних якостей. У цьому проявляється його соціальна природа, здатність впливати на волю, свідомість і психіку людини, реалізуватися через його сприйняття людьми” [4, с.243-244].

Орієнтаційна або оцінно-орієнтувальна функція права проявляється у тому, що „поведінка людей оцінюється з огляду на закони держави, вказує на безконфліктні, соціально допустимі способи й засоби задоволення потреб людини в межах правомірної поведінки” [3, с.77]. „Право виступає потужним джерелом моральної орієнтації суб'єктів – організацій, фізичних осіб у даному конкретному суспільстві. У цьому сенсі функція права – формувати соціально корисну, позитивну направленість суб'єктивної сторони правомірної поведінки” [5, с.157].

За допомогою ідеологічно-виховної функції „право формує у людини певний світогляд, виховує в неї зразки правомірної поведінки” [3, с.77]. „Виховна функція права являє собою результат здатності права виражати ідеологію певних класів і соціальних сил та його здатність здійснювати вплив на думки та почуття людей. Одним із найважливіших завдань виховної функції права є виховання високої правосвідомості, формування стимулів правомірної поведінки у громадян. У праві виражаються передові, гуманні, відповідні інтересам особистості приписи, у результаті чого воно отримує психологічну підтримку з моменту видання правової норми. Разом з тим правові вимоги, які не відображають бажань та настроїв людей, отримують їх негативну оцінку та не знаходять підтримки у їх свідомості. У таких випадках виховна функція права не досягає своєї цілі” [4, с.240].

Література

1. Радько Т.Н. Основные функции социалистического права: Учеб. пособ. – Волгоград, 1970. – 143 с.
2. Юридична енциклопедія: В 6 т. /Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: „Українська енциклопедія”, 1998. – 756 с.
3. Правознавство: Підручник/ За ред. В.В. Копейчикова. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 736 с.
4. Радько Т.Н. Теория государства и права: Учебник для вузов – М.: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2004. – 576 с.
5. Теория государства и права. Курс лекций/ Под ред. Н.И. Матузова и А.В. Малько. – М.: Юристъ, 1997. – 672 с.